

Intel·lectual català, socialista i independentista; així es defineix l'actual president d'ERC, Jordi Carbonell i Ballester (1924). Participà intensament en la lluita clandestina contra el franquisme en organitzacions com el Front Universitari i l'Assemblea de Catalunya. Fidel a la lluita per la independència, el van detenir pel seu activisme i el van empresonar l'octubre del 1973. L'Onze de Setembre de 1976 va reivindicar l'autodeterminació dels Països Catalans davant 100.000 persones a Sant Boi de Llobregat.

—L'any 1976, va ser un punt d'inflexió?

—Teòricament aquell any canviaven moltes coses, però continuàvem tenint un país controlat pels successors del

general Franco i continuaven les repressions amb duresa. Tot i el canvi de Govern el juliol, encara no hi havia cap de les modificacions que després van conduir a la reforma. No hi havia Llei de Reforma Política, no hi havia hagut eleccions i Tarradellas continuava essent president de la Generalitat a l'exili. Hi havia pressió de les forces polítiques, pressió popular i pressió internacional reclamant la fi de l'aïllament. Però també hi havia una pressió interior del sector més dur del règim que volia aguantar amb força el franquisme en les seves formes més pures.

—Què van representar la reforma de les Corts i el referèndum per als Països Catalans?

—Van significar sobretot la pèrdua

TINA BAGUE

“La transició començà l'Onze de Setembre a Sant Boi”

Jordi Carbonell i Ballester (1924) és el president d'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC).

Avui, com fa 25 anys, es defineix com a intel·lectual català, socialista i independentista.

Una entrevista de Gemma Aguilera.

de l'oportunitat de fer un salt real en l'autonomia, fins i tot potser l'opció real d'aconseguir la independència. No sé si l'haguéssim aconseguida, però sí que es podia haver avançat molt en l'autonomia política. Ara tenim simplement una autonomia administrativa que es va degradant i desfent constantment. Si vam guanyar alguna cosa, va ser una certa llibertat; per exemple, ara no anem a la presó per contestar en català. Però aquesta escassa llibertat només ens permetia aguantar un cert temps. En aquell moment el poder va tergiversar la situació de tal manera que no podríem reprendre la tensió política necessària per sobreviure.

—El 1976 marcarà el final de les utopies esquerranes i nacionalistes?

—Adolfo Suárez va tenir l'habilitat de reconduir una situació difícil per la sortida del franquisme, cap allà on els convenia, i de fer veure que ens havien donat més del que nosaltres havíem demanat. En aquest sentit sí que hi va haver un desistiment, un afluijament, però en cap cas no va haver-hi una crisi conceptual, perquè el nacionalisme d'esquerrres continuava viu. En tot cas, el fracàs relatiu del concepte de Països Catalans va ser conseqüència de la política de la UCD, que va reorganitzar el poder espanyol aprofitant-se cada vegada més del seu ascens. A més, la Constitució va prohibir la federació, un dels drets que reivindicàvem aleshores.

—Una prohibició pensant clarament en els Països Catalans i acceptada també per nacionalistes catalans que van participar en el redactat. Com ho valora?

—Els catalans que van intervenir en el redactat de la Constitució no entren dins del concepte de nacionalisme que jo tinc. En tot cas, es van equivocar i van aflijar quan no ho havien de fer, no van saber aguantar la tensió que requeria el moment i van tenir por de sortir-ne perdent, es van conformar amb poca cosa.

—L'oposició va ser potser excessivament prudent i va renunciar a massa coses?

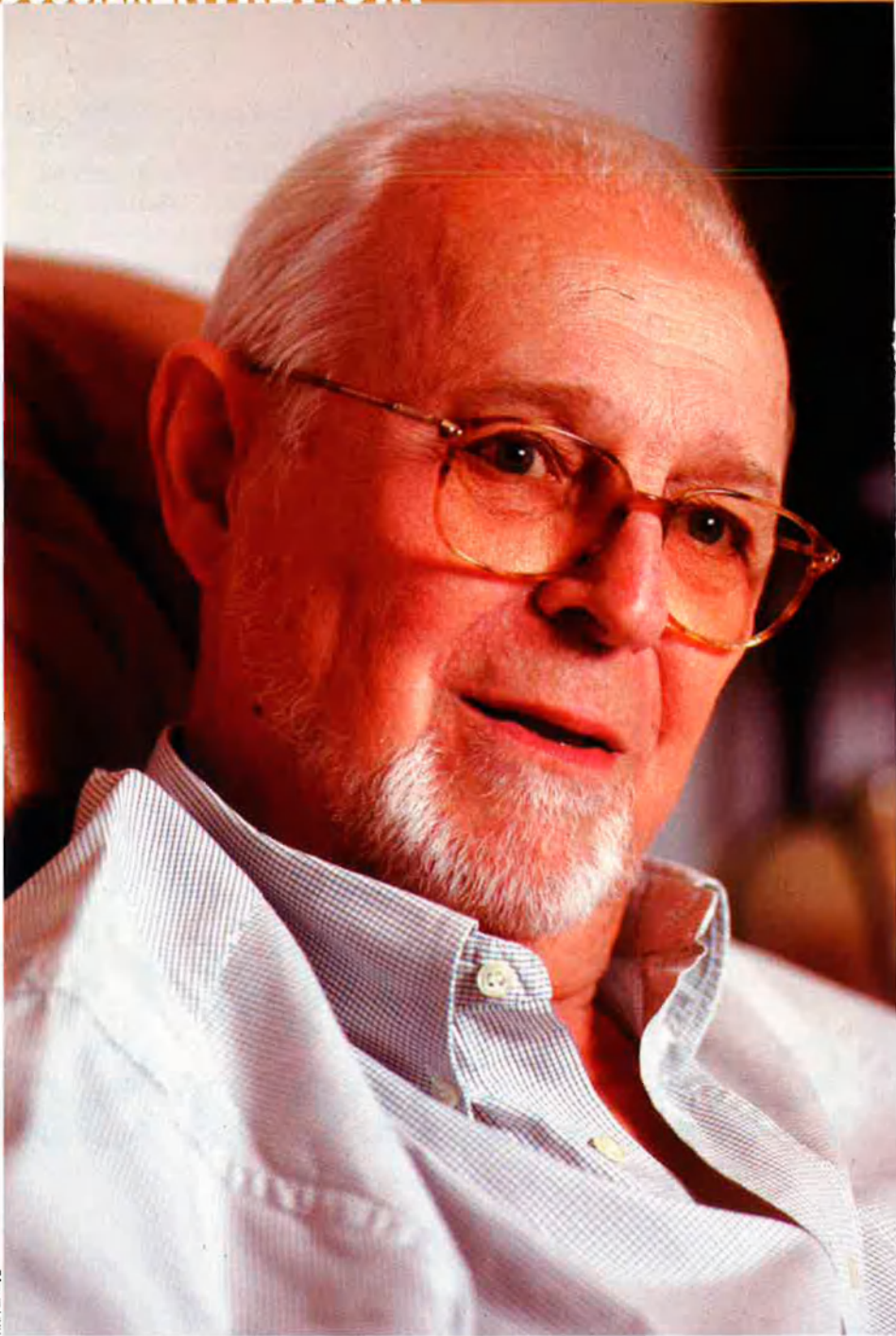
—A Europa hi havia un ambient molt poc favorable al franquisme i l'estabilitat política del règim en aquells moments no era consolidada. Si haguéssim pressionat veritablement i no haguéssim abandonat la presència al carrer, les negociacions haurien tingut un altre caire. No es va negociar bé, i ho diu la gent que va negociar. I això s'explica per una raó. En aquest país no hi havia tradició de negociar amb duresa amb un enemic perillós, i en canvi l'enemic estava acostumat a actuar amb duresa. Sense aquesta tensió política va passar el que va passar, que es van acabar imposant les condicions i els que negociaven per nosaltres es van conformar amb menys perquè no els interessava tornar endarrere. Els nostres negocia-

dors van tenir por, i allò no va funcionar. La prova és com està anant ara.

—L'Onze de Setembre de 1976 va tenir una significació especial...

—Per als Països Catalans és claríssim, aquell va ser un dia d'afirmació popular i nacional. Però sens dubte el més important és que amb aquell acte a Sant Boi, davant de 100.000 persones es va reivindicar el dret d'autodeterminació del poble català. La reivindicació d'aquell Onze de Setembre, la més important que hi havia hagut des del punt de vista polític en aquest pa-

ís des de l'any 1939, va ser un acte que va marcar no solament la política catalana, sinó l'espanyola, perquè a ells els va obligar a pensar que no podien de cap manera deixar de concedir una autonomia. Aquell dia va ser un triomf de la democràcia i de l'esperit d'afirmació nacional dels Països Catalans, vam fer front a la muralla del franquisme, de la repressió, de l'autoritarisme i de la negació de la modernitat. I és en aquest sentit que penso que el procés de la transició començava amb aquell acte rupturista a Sant

TINA BAGUÉ

Boi i la reacció social tan positiva que va generar.

—Però després de la diada va tornar la calma política...

—Aquest va ser l'error. La primera embranzida de l'Onze de Setembre del 1976 no va anar seguida de la tensió que requeria. Si hi hagués hagut la tensió política que hi havia a l'acte, a la dreta espanyola no li hagués estat possible d'anar reconquerint gradualment la seva força i la seva cohesió.

—Com era la lluita política dels Països Catalans en la clandestinitat?

—Des de la clandestinitat el treball conjunt dels Països Catalans es limitava a alguns contactes i a una certa coordinació orgànica que es va materialitzar el 1976. Catalunya va ser molt més activa que les Balears i el País Valencià, era una oposició molt organitzada. La caputxinada del 1966, la creació el 1969 de la Coordinadora de Forces Polítiques de Catalunya, formada per ERC, el Front Nacional, el moviment socialista, el PSUC i Unió Democràtica, l'Assemblea de Montserrat el desembre de 1970 i la creació el novembre de 1971 de l'Assemblea de Catalunya van donar cohesió a la lluita política i van permetre una penetració ràpida en el teixit social. La feina a la clandestinitat no era només una tasca dels partits polítics d'aquell moment, sinó d'organitzacions territorials, d'assemblees professionals i d'intel·lectuals.

—Però el PSUC es va oposar a la celebració d'una reunió a Mallorca de representants de les forces oposidores als Països Catalans. Existia realment unitat d'acció?

—El concepte de Països Catalans era acceptat per l'oposició política clandestina i pels intel·lectuals més significatius. Tots temem clar que la realitat dels Països Catalans és una realitat geogràfica, històrica, cultural i lingüística agredida per la península. El PSUC es va oposar inicialment a la celebració d'una conferència de representants dels Països Catalans, a Cura, que proposava l'Assemblea de Catalunya. Finalment, l'Assemblea de Catalunya i membres del PSUC ens vam reunir amb els representants

del Consell Democràtic del País Valencià i representants d'organitzacions polítiques i persones significatives de Mallorca.

—Es va arribar a cap acord?

—De fet, a Cura el febrer de 1976 es va viure un moment històric, perquè la conferència es va convertir en una reunió de coordinació política dels Països Catalans, la primera en la història moderna.

—Però no es van consensuar accions conjuntes...

—Que Catalunya, les Balears i el País Valencià actuessin conjuntament com a forces polítiques d'oposició era gairebé impossible, i no pas per manca de voluntat, sinó d'infraestructures. Al País Valencià hi havia el Consell Democràtic, però a les Balears no es va arribar a constituir cap plataforma. La conjuntura no permetia tampoc una organització potent en la clandestinitat, havíem de treballar de dia i conspirar de nit.

—I amb la resta de l'estat?

—A la resta de l'estat tampoc no hi havia cap plataforma unitària d'oposició, si bé és cert que en el darrer moment va aparèixer la Junta Democràtica de Espanya, després els socialistes, i els demòcratacristians van crear la Plataforma Democràtica. Tot i que es van celebrar reunions clandestines a Madrid amb representants de tot l'estat, mai no es va arribar a cap acord concret.

—Quina va ser l'aportació de la burgesia catalana com a bloc polític i social durant la transició?

—Tret d'algunes excepcions lloables, que han contribuït a la transformació social i al manteniment i desenvolupament de la cultura, la burgesia catalana s'ha dedicat a seguir el corrent i prou. En algunes ocasions ha empitjorat la situació. Com a bloc polític ja va demostrar que no tenia cap futur.

—Què en pensa, del paper del rei Joan Carles en tot el procés?

—El rei diu que Franco ha marcat una època i que el recordarà sempre i el tindrà com un referent. Cert, ni el rei ni Franco van ser elegits democràticament. Quin pot ser el paper d'algú

en un procés de transició democràtica que no ha estat triat democràticament?

—Va existir una generació política exclusiva de la transició?

—És evident que hi ha un esgotament del concepte i de l'actuació política de la transició. Molts polítics van actuar per pragmatisme moguts pels interessos, sense un projecte ideològic. I el resultat és el moment actual, el fracàs del procés.

—Fèlix Pons, que va ser president del Congrés, va afirmar que la transició política era una conseqüència lògica de la transició econòmica, demogràfica i social que va viure Espanya des dels anys 50. Hi està d'acord?

—Oblida un factor clau sense el qual no hi hauria transició política, el paper que ha representat la lluita activa en la clandestinitat. Els canvis econòmics i demogràfics hi influeixen, però aquestes transformacions es gesten des de dins de la societat. El franquisme va intentar destruir Catalunya econòmicament i socialment, però no se'n va sortir, perquè el país té molta capacitat de resistència i de recuperació.

—Quin cost ha tingut la transició per als Països Catalans?

—Moltes renúncies per a nosaltres i moltes oportunitats per a la dreta espanyola. La transició és sinònim de la claudicació que ha portat a donar l'oportunitat a la dreta espanyola més reaccionària i més arcaica, que és la que mana en aquests moments. I aquest impàs autonòmic, econòmic, polític, cultural, lingüístic en què ens trobem en aquest moment és el resultat d'un procés que tothom sap que ha fracassat.

—Creu que la generació política actual és més conservadora que la de la transició?

—Moltíssim més. Assistim al reagrupament de l'Espanya de dretes eterna, reaccionària. Això és el que representa el PP i ja no poden anar més enllà.

—25 anys després de la reforma, té vostè la sensació que continuen al Govern els silencis i els pactes implícits?

—Sí, és evident.